

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ

Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

ЗАЙДЕЛЬ АННА ВАДИМІВНА

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи на тему:

«ФІЛОСОФІЯ РЕАЛЬНОСТІ»

картина в графічній техніці

Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Освітньо-професійна програма «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
ТАРАСЮК ІВАН ІВАНОВИЧ,
Кандидат архітектури,
доцент кафедри образотворчого мистецтва

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

Засідання кафедри образотворчого мистецтва
від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри:

Кандидат педагогічних наук, доцент

Доц. Прокопович Т.А. _____

Луцьк – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	7
1.1. Розвиток графічного мистецтва Європи XIV-XIX століть	7
1.2. Українське графічне мистецтво	9
1.3. Види та техніки графічного мистецтва.	14
РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	20
2.1. Передумови формування творчого задуму і зміст роботи.....	20
2.2. Методика виконання роботи	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТКИ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми картини, яка зображає людину, що знаходиться між двома крайніми точками — космосом та океаном, розкривається через прагнення сучасної людини знайти баланс між зовнішніми і внутрішніми світами, пізнати як свою духовну глибину, так і велич Всесвіту. Сьогодні, коли наука розширює наші горизонти знань про всесвіт, а водночас людство намагається зберегти екосистему планети, ця тема набуває особливого значення.

Техніка виконання наголошує на абстрактності й універсальності зображеного, що дозволяє глядачеві інтерпретувати образи відповідно до власного світогляду. Використання обрисів обличчя людини, інтегрованого у потік космічних і морських елементів, демонструє тісний зв'язок між внутрішнім світом людини та зовнішніми стихіями. Цей прийом підсилює ідею гармонії між протилежностями, яка є ключовою для сучасного мистецтва.

Композиційна побудова роботи — плавне поєднання елементів космосу, океану та людської сутності також є актуальною. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям у мистецтві, де роботи спрямовані не лише на створення естетичного задоволення, але й на виклик до роздумів про глобальні питання: місце людини у Всесвіті, екологічну відповідальність і гармонію між природою та технологіями.

«Філософія реальності» стимулює його до роздумів, пропонує альтернативний погляд на реальність і спонукає до переосмислення звичних уявлень. У часи, коли мистецтво все частіше стає способом вираження особистих переживань, емоцій, а також запитань про природу реальності, картини такого типу набувають особливої ваги, оскільки пропонують глядачу інтелектуальну та емоційну подорож.

Отже, актуальність теми цієї картини полягає у її здатності рефлексувати сучасні питання самоідентичності, пошуку сенсу життя, єднання із Всесвітом, що є невід'ємними елементами людського досвіду. Вона нагадує нам про те, що, незважаючи на безперервний прогрес і зовнішні зміни, потреба заглиблюватися в себе і розуміти свій внутрішній світ залишається незмінною.

Мета полягає в тому, щоб передати ідею пошуку балансу між протилежними аспектами буття: між зовнішнім і внутрішнім світом, матеріальним і духовним, відомим і невідомим. А також дослідити особливості техніки графічного мистецтва.

Завдання:

- дослідити зародження графічного мистецтва;
- передати візуальну метафору людини як "містка" між світами;
- проаналізувати творчість майстрів, які працювали в техніці «графіка»;
- сформулювати ідею та композиційне рішення картини;
- передати рух і динаміку;
- підготувати всі необхідні матеріали та, безпосередньо, виконати картину в графічній техніці.

Об'єкт дослідження: картина в графічній техніці «Філософія реальності»

Предмет дослідження; особливості створення картини в графічній техніці.

Методологія дослідження:

- аналіз літератури та візуальних джерел;
- ескізування та створення композиції
- вибір матеріалів і технік
- фінальна робота та оцінка результату.

Наукова новизна полягає у використанні різних підходів для інтерпретації символіки, психологічних аспектів і екологічного змісту картини, що робить її не лише художнім твором, але й інструментом для глибшого розуміння сучасних проблем і пошуку відповідей на них. А також дослідження композиційних рішень для досягнення ефекту інтеграції двох протилежних стихій в єдиній художній структурі. Це включає експерименти з поєднанням форм, текстур, кольорових рішень, що створюватимуть нові враження і сприйняття в глядача. Такі підходи можуть бути інноваційними в сучасному мистецтві та сприяти розвитку нових стилістичних напрямків.

Теоретичне значення: матеріали дослідження можуть бути інтегровані в навчальні програми вищих мистецьких навчальних закладів та використовуватись як додатковий матеріал для лекцій та семінарів.

Практичне значення: створення картини в графічній техніці на основі теоретичного дослідження.

Історіографія. Графічні малюнки космосу та океану вперше застосовувались в картинах та ілюстраціях, які поєднували науку, мистецтво і технічну майстерність. Одним із перших прикладів зображення космосу в графічній формі стала "Селенографія" (Рис. 1.1) Йоганна Гевелія (1647), де гравюри на основі телескопічних спостережень детально показували поверхню Місяця, включаючи кратери та гірські хребти. Ці зображення використовувалися як наукові ілюстрації, що дозволяли глядачам уявити небесні тіла, які вони не могли побачити самотійно. У той же період у мистецтві космічна тематика отримала відображення у роботах Людовіко Карраччі, який зобразив астрономів за спостереженнями зірок, підкреслюючи зв'язок науки та художньої інтерпретації.

Щодо океану, його графічні зображення широко використовувалися для картографії та ілюстрацій у навігаційних довідниках. Однак в мистецтві одним із найвідоміших прикладів стало створення гравюри "Велика хвиля в Канагаві" (1829-1833) японського художника Кацусіки Хокусая. (Рис.1.2). Ця робота майстерно відобразила силу і динаміку океану, використовуючи точність ліній та багатство деталей. В Європі детальні морські сцени, наприклад, у роботах Івана Айвазовського, таких як "Дев'ятий вал" (1850), не лише передавали красу і велич водної стихії, а й ставали важливими культурними символами морських подорожей і досліджень.

Отже, графічні зображення космосу та океану вперше знайшли практичне застосування в науці й навігації, а згодом стали ключовими темами в мистецтві, розкриваючи перед глядачами нові горизонти.

Структура роботи: виконання кваліфікаційної роботи «Філософія реальності» та написання теоретичної частини до неї.

Апробація отриманих результатів: «Мистецтво графіки в контексті сучасного світу». Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень. Луцьк - 2024. С. 550-553.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Розвиток графічного мистецтва Європи XIV-XIX століть

Графіка як вид мистецтва отримала свою назву від грецького слова, що означає "писати, дряпати, малювати". Її можна вважати основою для всіх образотворчих мистецтв. Основним елементом у створенні художніх образів у графіці є лінія та штрих, які формують контури об'єктів або фігур. Це простий і природний для людини метод відтворення відчуттів.

Малюнок, як первісний вид графіки, відіграв визначальну роль у формуванні образотворчого мистецтва. Його історія сягає глибини століть, починаючи від примітивних зображень на стінах печер і продовжуючи в античних культурах через вазопис. У середньовічні часи малюнок знайшов своє втілення в мініатюрах, зберігаючи свою актуальність і донині. [20, с.600]

Хоча коріння графіки сягають глибокої давнини, лише у XIX столітті вона сформувалась як самостійна галузь мистецтва, нарівні з архітектурою, живописом та скульптурою. Саме тоді чітко визначилися її основні складові: рисунок як вихідний задум художника та естамп як результат його відтворення у множинних копіях.

Графічні зображення протягом певного часу створювалися на глиняних або дерев'яних дощечках, які активно використовувалися в Середньовіччі в різних країнах Європи. Прототипом цих дощечок стали давньоримські вощені таблиці, що служили в монастирях для навчання письму. Однак папір, винайдений у Китаї, ймовірно, в II столітті до нашої ери, став найбільш підходящим матеріалом для малювання і письма. Папір потрапив до Європи через Середню Азію, а перші свідчення його виготовлення в Європі датуються XI століттям. Саме з папером пов'язана найбільш активна стадія розвитку графічного мистецтва. [21, с.52]

Одним із найвідоміших художників - графіків в історії мистецтва визнається німецький художник доби Відродження Альбехт Дюрер, який

суттєво вплинув на розвиток графіки. Він вдосконалив техніку гравюри на міді і став першим, хто використав дерев'яну гравюру для масштабних проєктів. Дюрер вперше застосував цю техніку для створення серій робіт, таких як «Апокаліпсис» (Рис. 1.3). У 1504 році художник написав одну із найвідоміших свої картини «Поклоніння волхвів», яка нині зберігається в Галереї Уффіці у Флоренції. Того ж року він створив гравюру "Адам і Єва" (Рис. 1.4). Його твори відзначалися високою деталізацією, чіткістю ліній та видатною художньою майстерністю. Крім того, він проводив експерименти з лінійною перспективою та пропорціями, що внесло інноваційний елемент у його графічні роботи. [2, с.16]

Мистецтво Відродження було багатим на різноманітні прояви. Окрім розвитку індивідуальних стилів, художники різних регіонів формували свої унікальні школи. Флорентійські майстри, наприклад, відзначалися особливим підходом до малюнка: енергійним контуром, чіткими лініями та незалежними штрихами. Хоча такі малюнки часто були лише ескізами для картин, вони відігравали важливу роль у розвитку флорентійської школи.

Говорячи про мистецькі школи, важливо згадати голландську школу, зокрема, художника та гравера Рембрандта, який є видатним майстром світлотіні і найбільшим представником золотого століття. У своїх творах він використовував різноманітні техніки, такі як італійський олівець, сангіна, а також, переважно, перо і пензель. Проте сила його малюнків полягає не в технічній досконалості, а в глибокому змісті, що притаманний навіть його найпростішим ескізам. Його роботи відрізняються надзвичайною емоційною виразністю. [14]

Протягом XVI-XVII століть натурний малюнок зазнав значного розвитку. Німецькі, голландські та французькі митці, подорожуючи, збагачували свої альбоми численними замальовками з природи. Цей період був відзначений зростанням інтересу до фіксації побаченого у подорожах. Видатним прикладом майстерності в графіці став Франциско Гойя, який досяг небувалих висот у цій галузі мистецтва. Характерною рисою його творчості було об'єднання графічних

робіт у великі цикли, найвідомішим з яких є "Капричоси" (Рис. 1.5), де він висловив гостру соціальну та політичну сатиру. [2, с.18]

Середина XIX століття ознаменувала собою початок активного розвитку графічного мистецтва в Англії. Інтерес до цього виду мистецтва розширився не лише на ілюстрації книг, а й на створення оригінальних гравюр, призначених для виставок. Серед видатних представників цього періоду варто відзначити Вільяма Блейка – талановитого англійського поета, художника і гравера, він був одним з представників оригінальної графіки в Англії. Його роботи, сповнені містичних образів та глибокої емоційності. Біблійні гравюри та ілюстрації до "Ада" (Рис. 1.6) Данте вражають силою уяви та емоційною глибиною.

У XVII-XIX століттях з'явилося поняття «Японська кольорова ксилографія», яка справила революційний вплив на європейське мистецтво, особливо на модерністів. Сформувавшись за відносно короткий період, японська гравюра вразила світ своєю витонченістю, різноманіттям сюжетів та глибокою філософією. Європейські художники, надихнувшись японськими майстрами, почали активно експериментувати з формою, кольором та композицією. [17]

Аналізуючи розвиток графіки, ми бачимо, що технічні засоби, які використовували художники, не лише допомагали вирішувати практичні завдання, але й суттєво впливали на формування стилів, жанрів та виразних засобів цього виду мистецтва. Технології завжди були рушійною силою, що визначала нові можливості та напрямки в графіці.

1.2. Українське графічне мистецтво

Українська графіка має свої витоки в далекому минулому. Зародження рукописної книги в Київській Русі в XI–XII століттях стало основою для розвитку графічного мистецтва. Митці оздоблювали книги орнаментальними прикрасами, декоративними заголовними літерами (ініціалами), ілюстраціями на сторінках (мініатюрами) та численними невеликими малюнками на полях сторінок.

Українська графіка, маючи довгу та непросту історію, є не лише одним з найдавніших видів образотворчого мистецтва, вона також відображає духовне,

культурне та історичне життя українців. Її естетичні та комунікаційні властивості виконують роль значущого мистецького та інформаційного моста у часовому та просторовому контексті, а художня цінність найкращих зразків підносить українське графічне мистецтво до рівня найвищих світових досягнень. Пройшовши через періоди занепаду та розквіту, розвивалася від простих наскельних малюнків і трипільської кераміки до блискучих зразків книжкової гравюри та естампа XVI–XVIII століть. Вона слугує багатим мистецьким та історичним фундаментом для активних естетичних та функціональних графічних пошуків XX століття. До найдавніших творів графічного мистецтва належать пам'ятки, створені ще за часів феодальної роздробленості, які заклали основи української графіки. Серед них дві мініатюри з Хотинського службника із зображенням Іоана Златоуста і Василя Великого та Оршанське євангеліє (Рис. 1.7), що датуються до початку XIII століття. [8, с.239]

Найбільшим досягненням української графіки XIV століття є Галицьке євангеліє, на якому зображено чотирьох євангелістів. Також одним із найвизначніших творів української графіки XVI століття є Пересопницьке євангеліє, написане на Волині, яке є одним з перших перекладів тексту на давньоукраїнську мову. Вважається, що автором мініатюр був переписувач книг Михайло Васильович Попович з міста Пересопниця.

На початку XIX століття українська графіка зазнала значного розширення тематики та технічного арсеналу. Відійшовши від домінування релігійних сюжетів, характерних для книжкової та естампної гравюри, українські митці активно освоювали станкову графіку, збагачуючи її побутовими сценами, історичними подіями, пейзажами та портретами. Водночас, майстри опанували нові графічні техніки, такі як торцева гравюра на дереві, автолітографія, офорт, акватинта та меццо-тинто, що значно розширило можливості візуального вираження.

Перша половина XIX століття ознаменувалася бурхливим розвитком книжкової та станкової графіки, значною мірою завдяки появі літографії. Ця нова техніка, порівняно проста у виконанні, дозволила художникам швидко

відтворювати свої роботи і сприяла значному розповсюдженню творів мистецтва. Літографія стала потужним інструментом для поширення знань та ідей у суспільстві, вона набула поширення в Україні завдяки майстрам, які працювали у Львові, Києві, Миколаєві та Одесі. Серед них особливо виділявся талановитий самоук Іван Вендзилович та чеські графіки Йосип Свобода і Кароль Ауер. Останній створив низку історичних літографій, присвячених козацькій тематиці, що свідчить про інтерес до національної історії в українському мистецтві того часу.

Паралельно з розвитком літографії в Україні, продовжували розвиватися й традиційні графічні техніки, такі як офорт. Видатним майстром офорту був Тарас Шевченко, який створив низку знакових серій, зокрема «Живописна Україна» (Рис.1.8) та «Дари в Чигирині» (Рис.1.9). Його творчість значною мірою сприяла популяризації української графіки. Шевченків «Кобзар» набув широкого розповсюдження на українських землях навіть у формі рукописних копій. Його революційні ідеї привабили багатьох митців, зокрема Михайла Башилова та Якова де Бальмена, які 1844 року створили понад 90 малюнків до однієї з таких копій, перетворивши її на справжній мистецький витвір. [10, с.434]

Українські графіки, незважаючи на обмеження цензури, активно розвивали свій творчий потенціал, створюючи роботи, які доповнювали і збагачували український живопис. Майстри того часу віртуозно володіли різноманітними графічними техніками, від малюнка до гравюри.

Кінець XIX століття ознаменувався новим етапом у розвитку книговидання. Видавці почали приділяти більшу увагу естетичному оформленню книг, прагнучи піднести рівень їхнього художнього виконання. Цей процес був тісно пов'язаний з виникненням і поширенням стилю модерн, який пропонував нові підходи до оформлення книг та інших видів мистецтва. Стиль модерн прагнув подолати розрив між мистецтвом і повсякденним життям. Митці-модерністи намагалися надати естетичного виміру всім сферам людського буття, об'єднавши в єдине художнє ціле і функціональні об'єкти, і мистецькі твори. Глибокі корені в народному мистецтві стали однією з

характерних рис модерну. Художники цього стилю черпали натхнення з традиційних орнаментів, форм та кольорів, вносячи їх у свої твори.

Витоки української карикатури можна простежити в творчості Шевченка та інших митців. Журнал «Шершень» дав потужний поштовх для розвитку цього жанру, об'єднавши народну сатиру з літературними традиціями. Серед авторів карикатур цього журналу були такі талановиті митці, як Іван Бурячок, Федір Красицький, Володимир Різниченко та інші. Саме завдяки їхній творчості українська карикатура набула такого яскравого соціального звучання. [11, с.205]

Відомою постаттю в українському мистецтві графіки став Георгій Нарбут, який досяг високої майстерності в оформленні та ілюструванні книг. Відчуваючи архітектоніку книги як єдине ціле, він вмів поєднувати рисунок із текстом, створюючи унікальні зразки книжкового та журнального оформлення. Глибоко дослідивши українські стародруки, Георгій Нарбут розробив оригінальний український шрифт, який поєднав у собі традиції минулого та сучасні тенденції у книжковому оформленні. Його «Українська абетка» (Рис 1.10) стала справжнім проривом у галузі української типографії. Визначною рисою ілюстрацій Нарбута є використання характерних для України архітектурних елементів – барокових та класичних мотивів, які він майстерно вплітав у свої композиції, створюючи неповторний український колорит. У 1917 році, перебуваючи в Києві, Георгій Нарбут створив ілюстрацію до «Енеїди» (Рис 1.11), яка відразу ж привернула увагу мистецтвознавців та стала символом його творчості. Нарбут був не лише талановитим художником, а й активним учасником створення нової української державності, створюючи проекти грошей, марок та інших державних символів. Його роботи відзначаються синтезом елементів народного мистецтва з сучасними художніми тенденціями, а також використанням модернізованої кирилиці та шрифтів українського бароко, що отримали широке визнання в книжковому оформленні і стали прикладом для його учнів.

Як автор перших українських грошей та марок, він зробив вагомий внесок у становлення державної символіки, а як один із засновників і ректор Української

академії мистецтв, він сприяв розвитку національного мистецтва та підготовці нових поколінь художників. [12, с.168]

Високою професійністю відзначаються твори львівської мисткині Олени Кульчицької. Вона збагатила українське мистецтво своїми новаторськими роботами і не лише відродила славні традиції граверства, але й постійно шукала нові виражальні засоби та теми для своїх творів. У своїх творах зображала переважно природу в різні пори року та повсякденне життя сільського народу. Художниця з неймовірною майстерністю відтворила в гравюрі «Бідні діти» (Рис.1.12) найменші деталі: вирази облич, жести, навіть зморшки на дитячих долоньках. Ця робота є яскравим прикладом того, як Кульчицька вміла бачити і передавати красу в повсякденному житті. [9]

Графіка кінця 50-х – початку 70-х років була невіддільною частиною культурного розквіту, відомого як «відлига». Хоча графіка «шістдесятників» була частиною загального культурного руху, кожен художник цього періоду мав власне неповторне обличчя, вносячи свіжий подих у українське мистецтво. Графіка «шістдесятників» виявила найбільшу спільність із так званою «поетичною школою» кіно, створивши своєрідний візуальний поетичний діалог. Мистецтвознавці стверджують, що митці кінця 50-х – початку 70-х років здійснили справжню революцію в українській графіці. Вони сформували абсолютно нову візуальну мову, відмовившись від традиційних підходів. Енергійний штрих, яскрава декоративність та новаторські експерименти з простором аркуша стали візитівкою цього періоду. [7]

Українські графіки кінця 50-х – початку 70-х років активно експериментували з новими техніками, зокрема з ліноритом. Це дозволило їм створювати не лише окремі твори, а й цілі книжкові цикли, де ілюстрації органічно доповнювали текст. Також визначальною рисою графіки того періоду став глибокий зв'язок з українськими національними традиціями. Художники активно зверталися до історичного минулого, народного побуту та мистецтва, знаходячи в них невичерпне джерело натхнення. Особливе місце в їхніх творах займали Карпати, які стали символом української природи і духу. [7]

Поки графіка першого повоєнного десятиліття розвивалася в руслі класичних традицій, наступне покоління художників зробило ставку на новаторство. Вони повернулися до досягнень 20-30-х років, шукаючи натхнення в авангардних експериментах того часу та активно розвиваючи книжкову графіку. Галина Якутович, Анатолій Базилевич та Олександр Данченко – це лише деякі з видатних українських графіків, які зробили 60-ті роки періодом розквіту цього виду мистецтва.

З 70-х років починається поступове «розкнижування» радянської графіки. Митці все більше звертаються до створення автономних графічних робіт, які не обов'язково пов'язані з ілюструванням книг. Офорт та літографія стають домінуючими техніками в українській графіці. Хоча творчість художників цього періоду досить різноманітна, їй притаманна певна консервативність порівняно з попередніми роками. Індивідуальність сучасних українських графіків проявляється не лише у виборі тематики, а й у експериментах з матеріалами та техніками. Переїнявши від своїх учителів повагу до графіки як самостійного виду мистецтва, сучасні художники довели, що графіка здатна конкурувати за виразністю з будь-яким іншим видом образотворчого мистецтва. На відміну від своїх учителів, які більше зосереджувалися на відтворенні традиційних форм книжкової графіки, художники почали використовувати книгу як інструмент для вираження власного бачення світу, не обмежуючи себе жорсткими канонами. [6, с.79]

Сьогодні українська графіка демонструє динамічний розвиток, активно вбираючи в себе найкращі світові тенденції та водночас зберігаючи свою самобутність.

1.3. Види та техніки графічного мистецтва.

Графіка – це не просто сукупність технічних прийомів, а й безмежне поле для творчості. Різноманіття технік, матеріалів та підходів дозволяє художникам виражати найтонші відтінки почуттів та ідей, створюючи твори, які можуть як масово впливати, так і вимагати індивідуального, вдумливого розгляду. Від давніх печерних малюнків до сучасних цифрових артів – графіка завжди була і

залишається одним з найдинамічніших видів мистецтва. Глибоке знання графічних технік дозволяє художнику вийти за межі традиційного зображення і створювати твори, які вражають своєю оригінальністю та виразністю.

Одним з найважливіших аспектів графіки є її структурність, тобто різноманіття технік, матеріалів та способів відтворення зображень. Розглянемо детальніше структурність графіки в контексті способу виконання та можливостей відтворення.

Графіка як вид мистецтва включає різноманітні напрямки та техніки, які поділяються на кілька основних видів залежно від способу виконання, матеріалів і призначення. Одним із ключових напрямів є оригінальна графіка, яка охоплює рисунок та естамп. Рисунок є базовою формою графічного мистецтва, що створюється за допомогою ручних інструментів, таких як олівець, вугілля чи туш. Це один із найдавніших способів художнього вираження, що використовувався для відтворення образів і форм. Естамп, у свою чергу, представляє друковану графіку, яка створюється за допомогою спеціальних друкарських технік і дозволяє виготовляти кілька ідентичних зображень.

Друкована графіка включає кілька популярних технік. Ліногравюра базується на створенні зображення на лінолеумі шляхом вирізання елементів, які потім переносяться на папір. Гравюра на дереві (ксилографія) є однією з найдавніших технік, що передбачає вирізання зображення на дерев'яній дошці, з якої потім робиться відбиток. Офорт – це техніка, у якій зображення гравіюється на металевій пластині, покритій спеціальною кислотою, що дозволяє досягти надзвичайної деталізації. Літографія, натомість, використовує кам'яну або металеву пластину, оброблену спеціальним складом, для створення відбитків. Ця техніка дозволяє досягти високої точності в передачі деталей та текстур. [15]

Окрему роль у графічному мистецтві відіграє книжкова графіка, яка представлена ілюстраціями та мініатюрами. Ілюстрації – це художні зображення, що доповнюють текст книги, допомагаючи візуалізувати його зміст і робити читання більш емоційно насиченим. Мініатюри, які були популярними в

середньовічних рукописних книгах, є дрібними, ретельно виконаними зображеннями, часто з декоративним оформленням. Вони виконували не лише естетичну, а й символічну функцію, додаючи книгам унікальності та художньої цінності.

Графічне мистецтво охоплює широкий спектр технік, які класифікуються за способом виконання на ручні, друкарські та цифрові. Ручні техніки є найдавнішою формою графіки, що використовує інструменти, які дозволяють художнику працювати безпосередньо з поверхнею. Олівець, як базовий інструмент, дає можливість створювати різноманітні текстури та відтінки, що варіюються від тонких штрихів до глибоких тіней. Вугілля – це матеріал, який забезпечує насиченість і глибину тонів, дозволяючи художнику досягати драматичних контрастів і об'ємності. Туш, у свою чергу, використовується для створення чітких ліній і контрастних композицій, підходячи як для тонких, так і для насичених малюнків. [1]

Друкарські техніки відкривають можливість створення множинних копій художніх творів. Ліногравюра передбачає вирізання зображення на лінолеумі, яке потім друкується на папері, створюючи чіткі й графічно виразні композиції. Гравюра на дереві (ксилографія) дозволяє отримати відбитки з різьблених дерев'яних дощок, надаючи роботам характерного фактурного вигляду. Офорт є більш складною технікою, де зображення створюється шляхом гравіювання на металевій пластині за допомогою кислоти, що дозволяє досягати високої деталізації. Літографія, яка використовує кам'яну або металеву пластину, є технікою, що забезпечує точність і глибину у відтворенні художніх задумів. [4, с.46]

Сучасні технології сприяли розвитку цифрової графіки, яка дозволяє створювати зображення за допомогою комп'ютерних програм. Комп'ютерна графіка охоплює як 2D-зображення для ілюстрацій, дизайну чи реклами, так і складніші форми, такі як 3D графіка. Остання використовується для моделювання тривимірних об'єктів, які можуть бути застосовані в архітектурі,

анімації, ігровій індустрії та навіть віртуальній реальності. Цифрові техніки пропонують безмежні можливості для експериментів із формою, кольором і текстурою, створюючи нові горизонти для художньої творчості.[19, с.108]

Графічні твори класифікують не лише за технікою виконання, але й за їхнім функціональним призначенням. Так, книжкова та журнальна графіка виконують інформаційно-ілюстративну функцію, а прикладна – декоративно-ужиткову.

Станкова графіка, за своєю суттю, автономна. Вона створюється для естетичного сприйняття, як самодостатній художній об'єкт. На відміну від прикладної графіки, яка інтегрується в навколишнє середовище, виконуючи певні функції (наприклад, ілюстрація, реклама), станкова графіка існує сама по собі, не будучи прив'язаною до конкретного предмета чи контексту. Її мета – викликати емоції, залучити глядача до діалогу з художнім образом. [13, с.212]

Для створення друкованої графіки художник спочатку готує малюнок на спеціальній поверхні (формі). Потім на цю форму наноситься фарба, і за допомогою преса або іншого пристрою отримуються відбитки на папері. Кожен такий відбиток є унікальним твором мистецтва, створеним за допомогою ручної праці. Естамп – це відбиток художнього зображення, створений за допомогою спеціальної форми. Це може бути гравюра, лінорит чи офорт. Кожен відбиток підписаний художником і вважається оригіналом.

Випукла гравюра або високий друк – це одна з найдавніших технік друку, де друкуючі елементи (літери, малюнки) підносяться над поверхнею форми. Тобто, все, що ми бачимо на відбитку, є випуклим на формі.

Як це працює?

1. Створення форми: Художник вручну вирізує або вирізьблює зображення на дерев'яній, пластиковій або гумовій дошці. Виступаючі частини і будуть друкуватись.
2. Нанесення фарби: Форму покривають фарбою, яка заповнює всі поглиблення.

3. Відбиток: Чистий папір прикладають до форми і під пресом отримують відбиток.

Глибокий друк – це техніка, при якій малюнок створюється шляхом витравлення або прорізання ліній у металевій пластині. Коли на цю пластину наноситься фарба, вона залишається тільки в заглибленнях, а потім переноситься на папір. Таким чином, отримуємо відбиток, де темні ділянки відповідають заглибленням на пластині, а світлі – виступаючим поверхням.

Графічне мистецтво пропонує широкий спектр технік глибокого друку, серед яких однією з найпоширеніших є офорт. Ця техніка полягає у нанесенні на металеву пластину кислотостійкого лаку, через який художник видряпує малюнок. Після цього пластину занурюють у кислоту, яка роз’їдає відкриті ділянки, утворюючи заглиблення, що згодом заповнюються фарбою для створення відбитків. Іншою популярною технікою є суха голка, яка вважається найпростішим методом глибокого друку. У цьому випадку малюнок наноситься безпосередньо на металеву пластину за допомогою гострої голки, що створює чіткі та виразні лінії. [18, с.424]

Техніка акватинти відома своїм унікальним підходом до створення тонових переходів. Поверхня пластини покривається дрібними частинками смоли або асфальту, які потім піддаються впливу кислоти. Завдяки цьому утворюються текстури й переходи між світлими і темними ділянками, що додають глибини зображенню. Ще одним складним, але ефектним методом є меццо-тинто, яка потребує значних зусиль. Для її виконання всю поверхню пластини спочатку вкривають дрібними заглибленнями за допомогою спеціального інструменту. Пізніше деякі з цих заглиблень видаляють, створюючи світліші ділянки. Цей процес дозволяє отримати м’які градієнти, що створюють враження плавного переходу від темного до світлого.

Монотипія – це вид графіки, де зображення створюється безпосередньо на гладкій поверхні (наприклад, склі, металі, пластику), а потім переноситься на папір. Кожен відбиток є оригіналом, оскільки після першого відтиску малюнок на поверхні змінюється або знищується.

Основний інструмент для графічних робіт – олівець. Він має графітовий стрижень, який залишає на папері сірі лінії різної насиченості залежно від твердості. Існують також кольорові олівці, у яких замість графіту використані сухі пігменти, що дозволяють створювати різноманітні відтінки та кольори. [22, с.112]

На відміну від графітного олівця, вугілля дозволяє досягти більшої живописності та виразності в малюнку. Його матова текстура і широкий спектр тонових переходів роблять його унікальним матеріалом для створення як тональних малюнків, так і повноцінних картин. Сангіна та пастель – популярні м'які матеріали для малювання, що дозволяють отримати різноманітні ефекти завдяки різним технікам нанесення. Перо – це універсальний інструмент для малювання рідкими барвниками. Від гусячих пір'їн до сучасних металевих наконечників, перо дозволяє створювати лінії різної товщини та форми, надаючи малюнку особливу виразність. Акварель – це прозорі водні фарби, які дозволяють створювати легкі, повітряні ефекти на папері. Їхня особливість – прозорість, завдяки якій видно фактура основи і досягається неповторна глибина кольору. [16, с.89]

Графіка – це нескінченне поле для експериментів. Від легкого штриху олівцем до глибоких відбитків на металі, цей вид мистецтва вражає своєю різноманітністю. Кожна техніка – від акварелі до гравюри – відкриває нові можливості для художнього вираження. Історія графіки сягає тисячоліть в минуле, а сучасні технології дозволяють художникам створювати все більш складні та витончені твори.

РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Передумови формування творчого задуму і зміст роботи

Процес створення картини – це не просто механічне відтворення дійсності, а складний синтез творчої уяви, технічних навичок та глибокого розуміння для майбутнього твору, від якого залежить його емоційна сила та естетична цінність.

Перш ніж взятися за роботу, потрібно зануритись у світ образів, шукаючи натхнення в різноманітних джерелах: природі, мистецтві, літературі, музиці. Ідея, яка виникла проходить шлях від абстрактного поняття до конкретного візуального образу, який поступово набуває форми в уяві. Наступним кроком є вибір техніки та матеріалів. Кожна техніка малювання має свої особливості та вимагає володіння певними навичками. Вибір матеріалів залежить від бажаного ефекту та задуму.

Створення ескізу – це перехід від абстрактного образу до конкретної композиції. На цьому етапі варто експериментувати з різними варіантами розташування об'єктів, ліній, плям кольору, шукаючи оптимальне рішення. Ескіз допомагає визначити масштаб роботи, побудувати композицію та продумати колірну гаму.

Перехід від ескізу до повноцінної картини – це поступовий процес наповнення форми змістом. Починається робота над деталізацією, світлотінню, колоритом, прагнучи передати не лише зовнішню подобу об'єктів, а й їх внутрішню сутність, емоційний заряд.

На ранньому етапі задум картини мав передати настрій спокою та занурення в себе. Відобразити стан, коли межі між людиною і Всесвітом стираються, залишаючи тільки чисте відчуття існування та глибокий зв'язок зі світом. Перші начерки починалися з лінійних елементів обличчя, яке пізніше було поєднано з хвилястими лініями, що переходять в космічні структури. Обличчя жінки спочатку з'явилося як відокремлений елемент, але згодом почало переплітатись з верхньою частиною, створюючи загальну композицію.

Щоб зробити картину більш багатозаровою і надати їй символічного значення, було додано планети та зірки, які не тільки доповнюють образ, а й

служать для створення контрасту між чорним простором та світлими акцентами. Це вносить у композицію нотки нескінченності і загадковості, підсилюючи відчуття космічного простору.

Процес деталізації був спрямований на інтеграцію обличчя в космічний пейзаж. Додавання хвилястих ліній сприяло створенню плавних переходів між формами, підкреслюючи єдність жінки і космосу.

Нижня частина картини нагадує загадкове підводне царство, сповнене дивовижних форм і текстур, які ніби вириваються із темряви. Серед цих глибин можна розпізнати образи, схожі на морських істот — тут є щупальця, що тягнуться з темряви, ніби належать невідомим підводним створінням або химерним рослинам. Вони звиваються і тягнуться в різні боки, створюючи враження руху, що додає композиції динаміки. Щупальця ніби плывуть у своєму власному ритмі, підкоряючись таємничим течіям і гравітації підводного світу.

Серед щупалець і темних контурів також видно інші форми, які нагадують корали та морських черепах. Ці форми здаються нерухомими, ніби вони були там віками, приховуючи в собі мудрість минулих епох. Їхні обриси хвилясті й м'які, що візуально об'єднує їх із загальною стилістикою картини, де немає різких кутів — усе переходить одне в одне плавними вигинами. Світлі акценти на цих формах створюють враження, що вони освітлені приглушеним місячним світлом або сяйвом невидимих зірок, що загубилися в темряві. Декілька абстрактних фігур нагадують риб, які, немов привиди, плывуть у цьому підводному просторі. Вони не чітко окреслені, що створює враження, ніби ці істоти є лише відлунням, тінями реальних риб, які залишаються десь за межею людського сприйняття. Вони надають композиції відчуття життя, що тече в цьому глибокому морському царстві, залишаючись водночас недосяжним і прихованим.

Нижня частина картини була збагачена деталями морського дна, що створює візуальну метафору, яка вказує на те, що глибини космосу знаходять своє відображення у глибинах земних океанів і, за аналогією, у глибинах людської підсвідомості. Це підсилює філософську ідею єдності Всесвіту, де

кожен рівень буття відображає інший, де в космосі і в глибинах океану приховані однаково загадкові та незвідані світи. Ця частина картини, хоч і вторинна щодо центрального образу, несе свою власну символіку.

2.2. Методика виконання роботи

Картина передає ідею єдності людини і Всесвіту, поєднуючи образи космосу та глибин океану. Вона символізує зв'язок між зовнішнім світом та підсвідомістю, демонструючи, як особисте і глобальне гармонійно переплітаються. Задум ґрунтується на споглядальній філософії, що досліджує місце людини у всесвіті й її внутрішній світ.

Робота виконана в чорно-білій гамі. Контраст між чорним фоном і світлими елементами підсилює враження безмежності, таємничості й простору. Хвилясті лінії та білий колір додають композиції плавності й витонченості. Така палітра акцентує увагу на деталях, лініях і текстурах, допомагаючи сконцентруватися на формі й змісті, не відволікаючись на яскраві кольори. Видовжений формат обрано для того, щоб зобразити людину між двома крайніми точками «двома світам».

Центральними образами картини є обличчя жінки, космічні елементи та підводний світ, які разом формують глибоку символічну композицію. Обличчя – це головний акцент, що символізує людину як частину безмежного космосу. Її закриті очі передають стан внутрішнього спокою, медитації та гармонійного занурення у власний світ. Риси обличчя гармонійно поєднуються з космічними елементами, такими як планети, кільця Сатурна, зірки та хвилясті лінії. Ці деталі створюють відчуття величі й безмежності Всесвіту, а їхній перехід до обличчя підкреслює нерозривний зв'язок між людиною і космосом.

Нижня частина картини представлена підводним світом, що додає глибини і багатошаровості загальній композиції. Тут зображені морські істоти, такі як риби, щупальця та абстрактні форми, подібні до коралів. Вони виступають метафорою глибин людської підсвідомості, символізуючи приховані емоції та думки. Такий підхід об'єднує космічну і підводну тематику в єдину філософську

ідею гармонії між зовнішнім і внутрішнім світом, створюючи цілісний образ єдності Всесвіту й людського буття.

Етапи виконання картини:

Процес створення картини складався з кількох послідовних етапів, які забезпечили цілісність та завершеність композиції. На підготовчому етапі було визначено основну ідею роботи, а саме поєднання космічного простору, людського образу та підводного світу. Було створено кілька начерків для пошуку балансу між елементами картини, зокрема центральним образом — обличчям жінки, яке інтегрувалося з хвилястими лініями. Особливу увагу приділено деталям композиції у видовженому форматі, де верхня частина зображає космос, середина — обличчя, а нижня — глибини океану. У роботі використано цупкий ґрунтований картон, чорну туш, акрилові фарби, лінери різної товщини, білий маркер і гелеву ручку.

На етапі виконання почалася детальна проробка картини. Обличчя жінки зображено із закритими очима та м'якими рисами, які плавно переходять в хвилясті лінії та формують космічний простір. Для створення контурів використовувався тонкий лінер. У верхній частині картини додано планети, зокрема акцентовано увагу на планеті Сатурн із кільцями. Хвилясті лінії застосовано для створення динамічної композиції та поєднання усіх елементів. Контраст чорного тла і білих деталей підкреслив глибину та об'єм нижньої частини, де зображено щупальця, риб, корали та інші абстрактні морські форми. Для досягнення текстурного різноманіття використовувалися лінери різної товщини, а світлі акценти білою гелевою ручкою створили ефект сяйва, підсилюючи динаміку.

На завершальному етапі картина була остаточно доведена до закінчення. Видалено зайві олівцеві лінії, уточнено контури та додано дрібні деталі, які підкреслили загальну глибину. Світлі точки імітували зірки чи відблиски, що доповнило атмосферу космічної безмежності. Завдяки ретельно продуманим

етапам виконання картина отримала гармонійну композицію, що відображає єдність людини, космосу та підводного світу.

ВИСНОВКИ

В даній кваліфікаційній роботі було проведено дослідження графіки як самостійного виду мистецтва, її історичного розвитку, технічних особливостей та впливу видатних художників на формування сучасного розуміння графічного мистецтва. Аналіз охопив еволюцію технік, матеріалів і стилів, а також роль графіки в різних мистецьких школах і культурних епохах.

Був проведений аналіз процесу створення картини «Філософія реальності», яка є синтезом космічних і земних образів, що відображають ідею єдності людини та Всесвіту. Картина поєднує кілька рівнів символічного змісту: космічний простір як втілення безмежності, підводний світ як метафору глибин людської підсвідомості та центральний образ людини, який об'єднує ці сфери в єдину композицію. Вибір такого задуму зумовлений прагненням передати гармонійний зв'язок між зовнішнім світом і внутрішнім буттям людини, показати їхню нерозривну єдність.

Процес роботи над «Філософією реальності» розпочався з формування концепції, заснованої на прагненні створити образ, який би відображав стан спокою, медитації та занурення в глибокі роздуми. Джерелом натхнення стали спостереження за природою, вивчення фотографій космічних тіл і підводних ландшафтів, а також мистецькі твори, що зображують людське обличчя як символ зв'язку між особистим і глобальним. Ідея почала втілюватися через створення кількох ескізів, на яких потрібно було попрацювати з розташуванням об'єктів, формами і текстурами. Центральний образ – обличчя жінки із закритими очима – був обраний для передачі стану гармонії та інтеграції людини в космос. Його риси поступово переходять у хвилясті лінії, які створюють динаміку космічного простору, доповнюючи його планетами, кільцями Сатурна та зірками.

Окремою особливістю роботи стала її чорно-біла кольорова гама. Контраст чорного тла та світлих акцентів створює глибину і дозволяє зосередитися на деталях композиції. Чорний фон уособлює нескінченність і таємничість, тоді як білі деталі додають композиції яскравих акцентів. В технічному аспекті робота

виконана на ґрунтованому картоні із використанням чорної туші, акрилової фарби, лінерів різної товщини, білого маркера та гелевої ручки. Кожен матеріал відігравав свою роль у створенні текстур, ліній та акцентів, що робить композицію більш деталізованою.

Процес створення картини включав кілька етапів. На підготовчому етапі було визначено основну ідею, зібрано джерела натхнення та створено ескізи. У ході виконання роботи було детально промальовано обличчя жінки, яке інтегрується в космічний простір за допомогою хвилястих ліній, що переходять у форми планет і зірок. Окрема увага приділялася деталізації нижньої частини композиції, де кожен елемент – від абстрактних риб до коралів – мав свою текстуру і форму, що сприяло створенню динамічного та багатогранного образу підводного світу. Завершальний етап передбачав уточнення контурів, додавання світлових акцентів і створення балансу між різними частинами композиції.

Отже, «Філософія реальності» є втіленням ідеї, яка демонструє гармонію між внутрішнім світом людини та безмежним космосом. У ній переплітаються образи, текстури та символи, які разом створюють збалансовану композицію, що пробуджує емоції і змушує замислитися над місцем людини у Всесвіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Графіка. Види графіки. Графічні техніки. URL: <https://narodna-osvita.com.ua/1278-grafka-vidi-grafki-grafchn-tehni.html> (дата звернення 19.10.2024).
2. Ковальчук О. До 120-річчя від народження Георгія Нарбута – корифея української графічної школи. Образотворче мистецтво. 2006. №2. С. 16.
3. Колесніков В.Г. Рисунок: навчальний посібник. Київ: КНУТД, 2008. 156с.
4. Л.Орел. Короткий словник понять і термінів образотворчого мистецтва Київ: ДАКККіМ, 2004. 46с.
5. Лагутенко О. А. GRAFHEIN ГРАФІКИ. Нариси з історії української графіка ХХ століття. Київ: Гранті-Т, 2007. 168 с.
6. Ламонова О. Діалог художніх традицій в українській графіці кінця 50-х початку 70-х років. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Зб. Наук. Пр. — Харків: ХХП, 2000/2001. № 6/1. С. 78-80.
7. Ламонова Оксана Василівна. Київська книжкова графіка кінця 50-х – початку 70-х років ХХ століття. URL: <http://www.disslib.org/kyyivska-knyzhkova-hrafika-kintsja--kh-pochatku--kh-rokiv-khkh-stolittja-tendentsiyi.html> (дата звернення 12.11.2024).
8. Масол Л. М. Художня культура України: навч. Посіб. Київ: Вища школа, 2006. 239 с.
9. Олена Кульчицька. URL: <https://art.lviv-online.com/olena-kulchytska/>] (дата звернення 24.11.2024).
10. Орлова Н. І. Шевченко-художник. Бібліографічний покажчик (1839 – 2012): У 2 т. / упоряд.: Н. І. Орлова, Л. І. Буряк, Б. А. Короленко. – Т. 1. – К.: ДП НВЦ «Пріоритети», 2013. – 434 с.
11. П.І. Українське мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Київ, 2017. 206 с.
12. П.О.Білецький. Георгій Нарбут: Альбом. Київ, 1983. Графіка ХХ століття. Київ: Гранті-Т, 2007. 168 с.

13. Поліщук А. А. Теорія та практика графіки : навчальний посібник. Київ : ун-т імені Б. Гриченко, 2015. 212 с.
14. Рік Рембрандта – геній, який підкорив пензлем світ. URL: <https://www.dw.com/uk> (дата звернення 08.11.2024).
15. Розвиток мистецтва української графіки. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11754> (дата звернення: 17.11.2024).
16. Соловійова Ю. О., Мкртічян О. А. Українське мистецтво в історичному вимірі: навчально-методичний посібник. Харків: Точка, 2017. 89 с.
17. Три сторіччя японської ксилографії. URL: <https://antikvar.ua/try-storichchya-yaponskoyi-ksylografiyi/> (дата звернення 17.11.2024).
18. Храмова О. Яковець І. «Історія науки і техніки». Вплив розвитку графічних технік на мистецтво в Україні. 2018. 424 с.
19. Шабала Є. Є. Комп'ютерна графіка та моделювання: конспект лекцій. Київ: КНУБА, 2022. 108 с.
20. Ю. Шаповал, Л. Нагорна, О. Бойко та ін. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід. За заг. Ред. Ю. Шаповала. Київ : ІШЕНД, 2013. 600 с.
21. Юфімюк В. В. Основи графіки: конспект лекцій для здобувачів освітньо-професійної програми «Дизайн» галузі знань 02 Культура та мистецтво спеціальності 022 Дизайн денної форми навчання. Луцьк : Луцький НТУ, 2019. 52 с.
22. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навч. Посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 112 с.

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота викладена на 37 сторінках, містить 2 розділи, 22 джерела з переліку посилань та додатки у вигляді ілюстрацій. Темою кваліфікаційної роботи є картина в графічній техніці під назвою «Філософія реальності». Робота присвячена створенню графічної картини, що втілює ідею гармонії між внутрішнім і зовнішнім світами людини. Через поєднання образів космосу, глибин океану та людського обличчя символізують зв'язок між різними аспектами буття. У першому розділі аналізується історичний розвиток графічного мистецтва. Розглянуто еволюцію технік від класичних гравюр Альбрехта Дюрера та Франциско Гойї до новаторських підходів Георгія Нарбута і сучасних українських графіків. Виділено ключові види та техніки графіки, такі як офорт, акватинта, літографія, а також їхній вплив на художнє мислення і стиль роботи. Українська графіка представлена через унікальні досягнення книжкової і станкової графіки, що слугували основою для обраних у роботі художніх прийомів. Другий розділ присвячено реалізації творчої ідеї. У центрі картини обличчя жінки, яке інтегрується у хвилясті лінії космічного простору та глибини океану, створюючи цілісну композицію. У процесі виконання використані класичні графічні техніки (туш, лінери, акрил), що поєднані з експериментальними підходами до текстур і деталей. Контраст чорно-білої гама акцентує увагу на символіці та глибокій взаємодії елементів. Результатом роботи є твір, що викликає роздуми про місце людини у Всесвіті, поєднуючи естетичну досконалість із філософським змістом. Практичне значення дослідження полягає у створенні нових підходів до художньої інтерпретації символічних образів, що можуть бути застосовані в освітніх програмах і сучасній графіці. Ключові слова: графічне мистецтво, техніка графіки, гармонія, символізм, композиція, сучасне мистецтво, творчий задум.

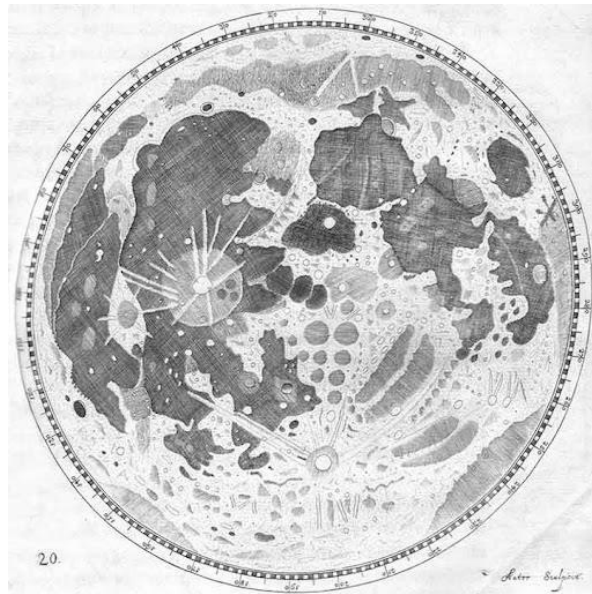

Рисунок 1.1 Йоганн Гавелія «Селенографія»

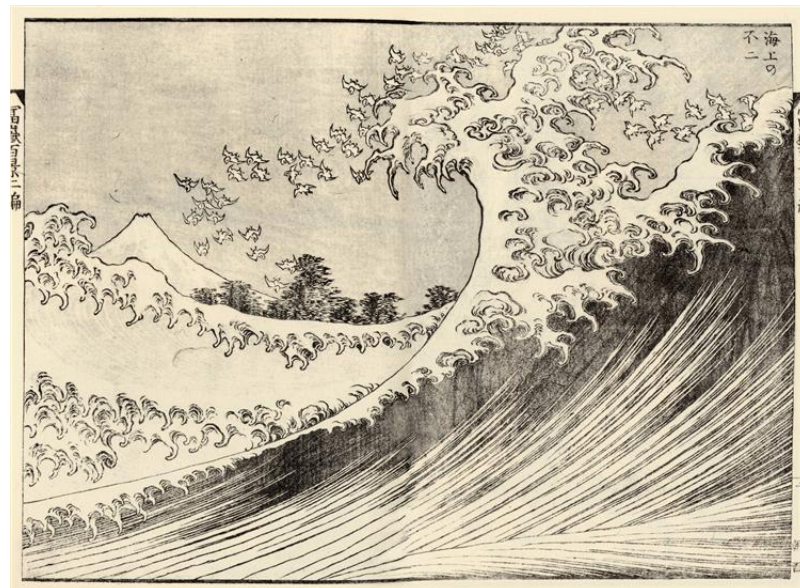

Рисунок 1.2 Кацусіки Хокусая. "Велика хвиля в Канагаві" (1829-1833)

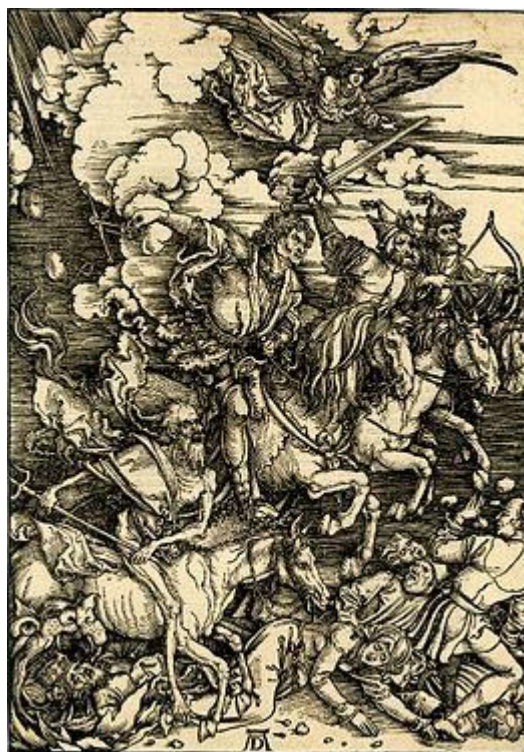

Рисунок 1.3 Альбехт Дюрер «Апокаліпсис»

Рисунок 1.4 Альбест Дюрер « Адам і Єва»

Рисунок 1.5 Франциско Гойя «Капричоси»

Рисунок 1.6 Вільям Блейк ілюстрації до «Ада»

Рисунок 1.7 мініатюри з Хотинського службника із зображенням Іоана Златоуста і Василя Великого та Оршанське євангеліє

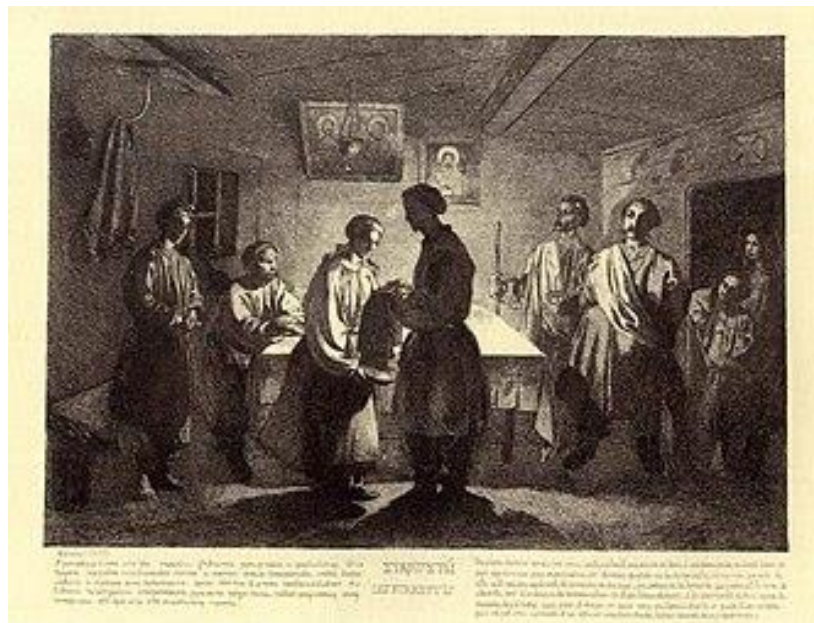

Рисунок 1.8 Тарас Шевченко «Живописна Україна»

Рисунок 1.9 Тарас Шевченко «Дари в Чигирині»

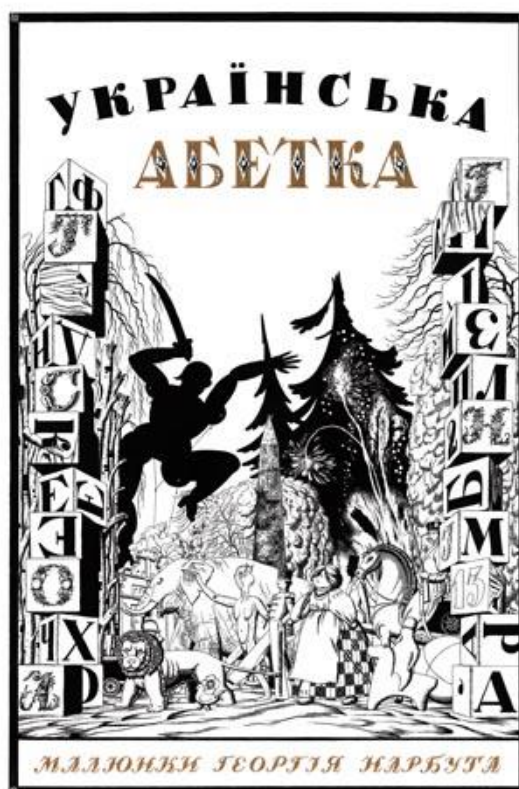

Рисунок 1.10 Георгій Нарбут «Українська абетка»

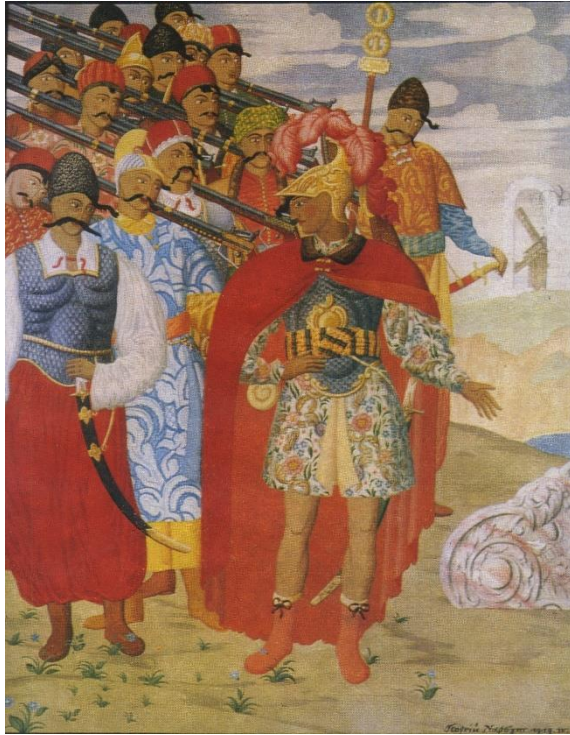

Рисунок 1.11 Георгій Нарбут ілюстрації до «Енеїди»

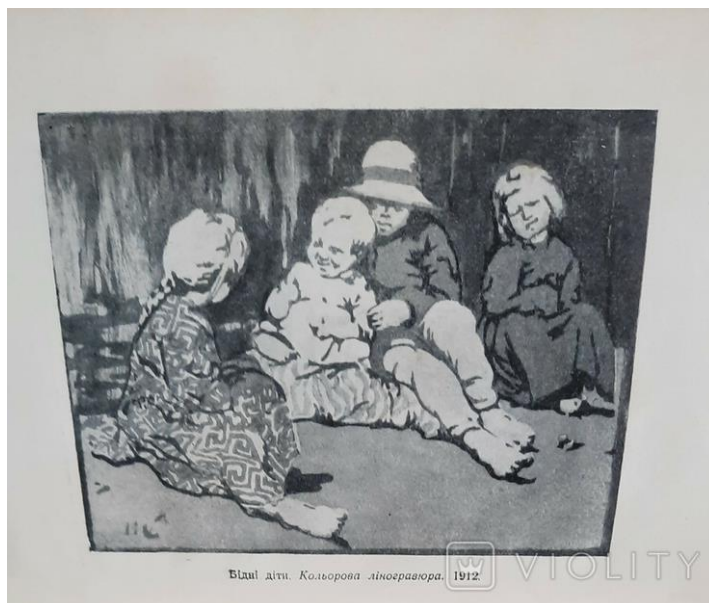

Рисунок 1.12 Олена Кульчицька «Бідні діти»